

თეიმურაზ მირიანაშვილი

**სივართლეს საქართველო-რუსეთის ურთიერთობაზე
უკანასკნელი ხუთი საუკუნის განმავლობაში**

უკანასკნელი წლების მანძილზე საქართველოში მიმდინარეობს მწვავე პოლემიკა ორიენტაციის საკითხზე — დასავლეთი თუ რუსეთი? ვესტერნიზმები ანუ დასავლური ორიენტაციის მომხრენი გვთავაზობენ ლოზუნგს: „მე ვარ ქართველი და, მაშასადამე, მე ვარ ევროპელი“. სტატიის ავტორმა აღნიშნულ პრობლემას უძღვნა რამდენიმე პუბლიკაცია, რომლებშიც საკმაოდ დიდი ადგილი დაეთმო მტკიცებას იმისა, რომ თეორია ქართველთა ევროპელობის თაობაზე მცდარია. თვით დასავლელმა მეცნიერებმა დიდი ხანია ეჭვმიუტანლად დაასაბუთეს, რომ გენეტიკურად ქართველები არ ენათესაებიან არც ერთ ევროპელ ერს. დასავლელ მეცნიერთა შორის დღეს არც იმაზე დაობს ვინმე, რომ ქართული ეთნოკულტურა არამცთუ არ ენათესავება ევროპელ ეთნოკულტურებს, არამედ მისგან არსებითად განსხვავებული ხასიათისაა. ვესტერნიზმებმა ამას ვერავითარი კონტრარგუმენტები ვერ დაუპირისპირეს, ამიტომ თავიანთ ძირითად კოზირად აქციეს ორიენტაციის საკითხი, მტკიცება იმისა, რომ თურმე ქართველებს ერად გაჩენის დღიდან ევროპისკენ მიუწევდათ გული. წინამდებარე სტატიაში, რომელიც ძველი სტატიების შეჯამებას წარმოადგენს, ნაჩვენებია — თუ რაოდენ ვალბია ეს თეორია.

I. საით იმზირებოდნენ დიდი წინაპრები

მას შემდეგ, რაც დაემხო ერთმორწმუნე ბიზანტიის იმპერია (1453 წ.) და უდროოდ გარდაიცვალა დიდი მეფე გიორგი ბრწყინვალე (1446 წ.), თითქმის ყველა ჩვენს თვალსაჩინო წინაპარს, სამას წელზე მეტი ხნის განმავლობაში, რუსეთთან მიერთებამდე, პროჩრდილოური ორიენტაცია ჰქონდა. ჯერ კიდევ კახთა მეფე ალექსანდრე პირველმა გაგზავნა ელჩობა მოსკოვში (1491 წ.); საუკუნის შემდეგ (1587 წ.) ალექსანდრე მეორემ ერთგულების ფიცი დაუდო რუსთ ხელმწიფე ფიოდორ ივანოვიჩს. აქედან მო-

ყოლებული განსაკუთრებით გაცხოველდა ქართულ-რუსული კონტაქტები. სისხლის წვიმების ჟამს (XVII-XVIII სს.) არ დარჩენილა თითქმის არც ერთი ქართველი მეფე თუ საზოგადო მოღვაწე, რომელსაც იმედის თვალით არ შეეხედოს რუსეთისთვის. ერთადერთი გამონაკლისი იყო ერეკლე მეორის მდივანბეგი სოლომონ ლიონიძე.

ჩვენი წინაპრების დასაულებლად „მუდმივი ლტოლვის“ მქადაგებელთა ერთადერთი არგუმენტია სულხან-საბა ორბელიანის მოგზაურობა დასავლეთ ევროპაში. თუმცა, „ავიწყდებათ“, რომ საბა, ამ სრულიად წარუმატებელი მოგზაურობის შემდეგ, მოსკოვში გაემგზავრა, იქ გარდაიცვალა და დღესაც ვსესვიატკოეში განისვენებს. „ავიწყდებათ“ აგრეთვე, რომ ვახტანგ VI, ისტორიაში ყველაზე პრორუსულად განწყობილი მეფის სახელით შესული, სწორედ საბას ჰყავდა გაზრდილი შვილივით და შემდეგაც მისი მოძღვარი იყო.

ძველმა პუბლიკაციებმა საკმაოდ ცხოველი გამოხმაურებები გამოიწვიეს, მაგრამ ოპონენტები, ძირითადად, ჩემი ლანძღვით და იარლიყების მოწებებით შემოიფარგლნენ. მათ არც კი უცდიათ გაბათილება ჩემი არგუმენტებისა, რომ ქართველები არც გენეტიკურად და არც ეთნოკულტურულად არ ვართ ევროპელები. ჩვენმა ოპონენტებმა ვერაფერი დაუპირისპირეს ვერც იმ ფაქტებს, არგუმენტებს, რომელნიც ღალატებენ, რომ XV საუკუნიდან ქართველებს პრორუსული ორიენტაცია გვქონდა. ამიტომ ეს საკითხიც საბოლოოდ გადაწყვეტილად უნდა ჩაითვალოს. მაგრამ ოპონენტებმა შეიძლება მითხრან (უფრო სწორედ, ამბობენ), რომ შეცდნენ ჩვენი მეფეები და, რომ რუსეთზე ორიენტირებამ აბსოლუტურად არავითარი სიკეთე არ მოგვიტანა.

სიმაართლე რუსეთის როლზე ჩვენს ისტორიაში უკვე დიდი ხნის ნათქვამია XIX საუკუნის ყველაზე დიდ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ მოღვაწეთა და მოაზროვნეთა მიერ, სწორედ მათს მოსაზრებებს შევასხენებ ქვემოთ საზოგადოებრიობას.

მაგრამ თავდაპირველად იმის შესახებ, თუ ვინ უნდა ჩაითვალოს მეცხრამეტე საუკუნის ყველაზე თვალსაჩინო საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ მოაზროვნეებად. უპირველეს ყოვლისა, ცხადია, ილია — უპირველესი ქართველი. აგრეთვე, იაკობ გოგებაშვილი — ვინც ილიასთან ყველაზე ახლოსა დაკრძალული, რადგან მისი ყველაზე ერთგული და თანამიმდევრული თანამებრძოლი იყო. გავიხსენებთ დიმიტრი ყიფიანის ნააზრევსაც. იგი ზომ ქართველთა აღიარებული ლიდერი იყო საუკუნის შუა ხანს, ანუ ილიას სამოღვაწეო ასპარეზზე გამოსვლამდე, ხოლო XIX საუკუნის პირველი ნახევრის პოლიტიკური აზროვნების (და, ცხადია, არა მხოლოდ პოლიტიკურის) მწვერვალია ნიკოლოზ ბარათაშვილის პოეზია. ჩვენ მის ნააზრევსაც გავიხსენებთ.

ეს შეხსენება დიდ წინაპართა ნააზრვისა და ნამოქმედარისა იმასაც თვალსაჩინოდ დაგვანახებს, თუ რატომ სძულთ ისინი დღევანდელ კარიერისტებს. ცივილიზაციის, ვითომცდა უმაღლეს მიღწევათა ქართულ ნიადაგზე გადმონერგვის ღოზუნგებით რომ სურთ აღგავონ პირისაგან მიწისა ყოველივე ტრადიციული, ყოველივე ქართული.

დიადი წინაპრები ხმალამოწვდილნი ებრძოდნენ რუსეთის ველი კოდერ-ჯაგულ ძალებს, მაგრამ, საქართველოს რუსეთთან მიერთების აკარგის აწონვით, ასკვნიდნენ, რომ ერეკლე მეორის ნაბიჯებმა განუზომლად მეტი სიკეთე მოჰგვარა ქვეყანას, ვიდრე ბოროტება. დიდი წინაპრები, თუმცა საქართველოს დამოკიდებლობას ნატრულობდნენ, მაგრამ რუსეთთან ყოველმხრივი და უმჭიდროესი კავშირის აუცილებლობას ხშირად და საგანგებოდ უსვამდნენ ხაზს. ასევე ხშირად, საგანგებოდ აფრთხილებდნენ ერს ჩრდილოელ გიგანტთან დაპირისპირების დამლუპველობის თაობაზე.

II. „რომ ქრისტიანთ ხმა მარად ისმოდეს“!

რუსეთ-საქართველოს ურთიერთდამოკიდებულების საკითხს ნ. ბარათაშვილმა უძღვნა თავისი ერთადერთი პოემა „ბედი ქართლისა“ და სამი ლექსი: „სუმბული და მწირი“, „საფლაფი მეფის ირაკლისა“, „ძრწოდე, კავკასო“. „ბედი ქართლისაში“ პოეტი ცდილობს, ჩასწვდეს ერეკლე მეორის ფიქრებს, მისთვის და მთელი ერისთვის საბედისწერო ნაბიჯის წინ. აქვე მოაქვს არგუმენტები სოლომონ ლიონიძისა, ერეკლეს ერთადერთი და, როგორც ვთქვით, საერთოდ, ერთადერთი ანტირუსულად განწყობილი მოღვაწისა XV-XVIII საუკუნეების მანძილზე. მაგრამ, ვიდრე შევხებოდეთ უშუალოდ მეფისა და მისი მსაჯულის პაექრობას, უსათუოდ უნდა აღინიშნოს ერთი უაღრესად საყურადღებო გარემოება. გენიალურ პოეტს თავის ძალიან მცირე ზომის, ათიოდ გვერდიან პოემაზე ათ წელიწადზე მეტ ხანს უმუშავია. თავად არაერთგზის უთქვამს მეგობრებისთვის, ამ პოემის იდეა გიმნაზიაში სწავლისას დამებადაო; დოკუმენტურად დასაბუთებულია, რომ პოემის ვარიანტები 1839-1844 წლებში, ანუ ხუთი წლის მანძილზე იქმნებოდა.

გენიალურ ტატოს თავისი ხანმოკლე სიცოცხლის თითქმის ნახევარი მიუძღვნია რუსეთთან შეერთების საკითხის გააზრებისთვის. მეგობრებთან ისიც უთქვამს, პოემას „არ ვაჩენდი, ვიდრე გვარიანად არ შევიმუშავეო“.¹ აი, რაოდენი სიფრთხილით უდგებოდა საჯაროდ აზრის გამოთქმას რუსეთთან ურთიერთობის თემაზე!

... ბოდიშს ვიხდი ამგვარი შედარებისთვის. მაგრამ აქ გავიხსენოთ ეროვნულ-დამანგრეველი ძალები და მათ სულიერ მემკვიდრეთა გუნდი ზ.

¹ იხ. ზაქარია ჭიჭინაძე, „ნ. ბარათაშვილი“, 1885, გვ. 18.

გამსახურდას დროინდელ პარლამენტში. ესენი დიდხანს კი არა, საერთოდ არ ფიქრობდნენ, რა უნდა ეთქვათ რუსეთზე (თუმცა არც სხვა თემებზე ფიქრით იტკივებდნენ თავს), ამბობდნენ ყველაფერს, რაც პირზე მოადგებოდათ და არც მერე ფიქრობდნენ. ამგვარი გნიასითა და ლანძღვა-გინებით უკანასკნელ ზღვრამდე მიიყვანეს დაძაბულობა საქართველო-რუსეთს შორის. პრაქტიკულად საომარი მდგომარეობა შექმნეს.

ამ ხალხს მხოლოდ ერთი რამ აფიქრებდა: მაშინ, როცა აბსოლუტურად არ იყო საშიში კრემლისა და რუსების ლანძღვა, რუსული იმპერიის წინააღმდეგ გმირ მებრძოლებად წარმოედგინათ თავი ყველაზე დაბალი კატეგორიის ბრბოსთვის. მკითხველს მ. სააკაშვილისა და „ნაციონალური მოძრაობის“ პოლიტიკასთან პარალელის გავლება არ გაუჭირდება.

... დაუბრუნდეთ **„ბედი ქართლისას“**. თავიდან პოეტი მოგვითხრობს კრწანისის ომისთვის სამზადისზე (1795 წ.). თვით ომზე ჩვენ მიერ რიცხობრივად ბევრჯერ აღმატებული მტრის ძლევაზე და ბოლოს მაინც მარცხზე, რადგან „იუდა ჟამს ეძიებდა“. შემდეგ გახიზნული ერეკლე ხმამაღლა ფიქრობს თავის მსაჯულთან, სოლომონ ლიონიძესთან.

მის მონოლოგში იხატება ქვეყნის უმძიმესი ვითარება. დაბოლოს, მეფე მიმართავს მსაჯულს: **„აწ განთქმულია რუსთა სახელი, ხელმწიფე უვისთ ბრძენი და ქველი, დიდი ხანია გვაქვს ჩვენ ერთობა, მტკიცე კავშირი, სარწმუნოება, მას, მსურს, რომ მივცე შემკვიდრეობა, და მან მოსცეს ქართლს კეთილდღეობა“**.

სოლომონი გაგონილმა შეაძრწუნა: **„რასა მიბრძანებ“, ჰკადრა მან მეფეს, „ბატონო, ღმერთი გადღეგრძელებდეს, ნუ გააგონებ მაგ ხმას ქართველთა, ეზდენ შენზედა მსასოებელთა!“** ამას მოსდევს სოლომონის ვრცელი მონოლოგი, რომლის არსი იმაშია, რომ არც საქართველოს უჭირს ესოდენ და არც რუსია სანდო. **„ნუ ხელმწიფეო, მას ნუ ინებებ!“** — ეხვეწება იგი ერეკლეს.

„ჩემო სოლომონ“, მეფემ უბრძანა... მე არა ვფიქრობ ვითარცა მეფე, თვის დიდებისთვის სისხლთა აღმქეფე, არამედ ვითა მამა კეთილი, რომელსა ჰსურს, რომ თავისი შვილი თვის სიცოცხლეშივ დაასახლკაროს“.

და, აი, პოემის კულმინაცია: **„ახლა კი დროა, სოლომონ, რომა მშვიდობა ნახოს საქართველომა. მან საფარს ქვეშე მხოლოდ რუსეთის ამოიყაროს ჯაგრი სპარსეთის; და მხოლოდ მაშინ უეჭვოდ გვრწამდეს, რომ ქრისტიანთ ხმა მარად ისმოდეს საფლაფთ ზედ ჩვენთა მამა-პაპათა, და განისვენოს აჩრდილთა მათთა!“**

აქ სოლომონი აღშფოთების უფლებასაც კი აძლევს თავს: **„ველარ გაუძლო მსაჯულსა გულმან და ჰკადრა მეფეს აღშფოთებულმან: „განზრახვა შენი, მეფე, მაკვირვებს! ირაკლიმ იცის, რომე, ქართველებს არად მიაჩნით უბედურება, თუ აქვთ თვის ჭერთ ქვეშ თავისუფლება“**

„სულ მართალია, ჩემო სოლომონ, მაგრამ, აბა, თქვი, ქართველთა რა ჰყონ, ამ უბედობის და დარღვევის დროს?“

მსაჯულის პასუხი კვლავ ემოციურია: **„მაგრამ შენ, მეფე, ვინ მოგცა ნება სხვას განუბოძო შენთ ფმათ ცხოვრება, მისდევდე შენსა გულისკვეთებას და უთრგუნავდე თავისუფლებას?“**

პაექრობა გაგრძელდა, პოემა კი პოეტის ამ სტრიქონებით მთავრდება: **„მაგრამ ამჟო იყო ყოველი: დიდი ხანია, რომ ბედი ქართლის გადაიწვევითა გულმან ირაკლის“**.

„ბედი ქართლისა“, რომელიც, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, სიყრმის ასაკში ჩაიფიქრა ბარათაშვილმა, ჯერ კიდევ არ შეიცავს ერეკლეს ნაბიჯის სრულ გამართლებასა და მხარდაჭერას. აქ უფრო ამ ნაბიჯის ახსნაა ქართველთა მაშინდელი საშინელის ყოფისა.

ნიკოლოზ ბარათაშვილი თავისი ხანმოკლე სიცოცხლის მიწურულში განსაკუთრებით ბევრს და ღრმად ფიქრობდა რუსეთთან კავშირის აუკარგზე. 1842 წელს მან დაწერა **„სუმბული და მწირი“**. აქ ძალიან გამჭვირვალე ალფორიაში გამოსჭვივის განსჯა კვლავ ერეკლეს საბედისწერო გადაწყვეტილებისა: ღარიბ, უპოვარ, მაგრამ თავისუფალ მწირს აკვირვებს მოვლა-ზრუნვით გარემოცული, მაგრამ ბუნებაში თავისუფლად ყოფას მოკლებული სუმბულის დარდიანობა.

ღიან, იცოდა გენიალურმა პოეტმა თავისუფლების ყადრი და ფასი, მაგრამ მომდევნო 1843 წელს იგი წერს ლექსს **„საფლაფი მეფის ირაკლისა“**, სადაც უკვე ყოველმხრივ ამართლებს პატარა კახს.

„მოვიდრეკე მუხლსა შენს საფლაფს წინ, გმირო მსცოფანო“, — ამ სტრიქონით იწყებს ლექსს პოეტი და შემდეგ მიმართავს გმირ მეფეს: **„აზ, რად არ ძალუმს განცოცხლება წმიდას აჩრდილსა, რომ გარდმოჰხედო აზალს ქართლსა, შენს პირმშო შეილსა“**.

ამას მოსდევს ერეკლეს ნაანდერძევის სრულიად ცალსახა შეფასება: **„თაყვანს ვცემ შენსა ნაანდერძევს!“** შემდეგ ტონი კიდევ უფრო აღტაცებული ხდება: **„აჰა, აღსრულდა ხელმწიფური აწ ჰაზრი შენი და ვსტამთ ნაყოფსა მისგან ტკბილსა აწ შენნი ძენი!“** შემდეგ **„ტკბილ ნაყოფთაც“** ჩამოთვლის: ჩრდილოეთიდან დაბრუნებული ჩვენი ახალგაზრდები **„ჰზიდვენ თესლთ ძვირფასთ მშობელს ქვეყნად“**. გარდა ამისა: **„სადა აქამდინ ზრძლით და ძალით ჰფლობდა ქართველი, მუნ სამშვიდობო მოქალაქის მართავს აწ ხელი! აწ აღარ ერჩის ქართლის გულსა კახაიის დელფა...“**

განათლებისა და კულტურის აღორძინება, მშვიდობის დამყარება ქართველთა ჟლეტის შეწყვეტა, ქართველთა გამრავლების დაწყება პირველად მრავალი საუკუნის შემდეგ, ქართველთა გაერთიანება, ერის სხვადასხვა ტომად დაშლის შეჩერება, სრულიად ქართული ცნობიერების განმტკიცება... აი, რა მისცა საქართველოს ერეკლეს ნაბიჯმა. ლექსის უკანასკნელი

ორი სტრიქონი უთუოდ ყველაზე საგულისხმოა: **„აწ მიჰხვდა ქართლი შენსა ქველსა ანდერძ-ნამაგსა და თავყანსა სცემს შენსა საფლაგს, ცრემლით აღნაგსა!“**

„აწ მიჰხვდა“-ო, წერს პოეტი და ესაა ყველაზე საგულისხმო. ქართველობას და თვით ბარათაშვილს გაუჭირდათ პირველ ხანებში ერეკლეს ჩანაფიქრის შეფასება, უფრო ზუსტად, მის შედეგთან შეგუება გაუჭირდათ.

ამის შემდეგ შეუძლებელია არ დაწერილიყო **„ძრწოდე, კავკასო!“** ამ ლექსის ნამდვილი სახელწოდებაა: **„ომი საქართველოს თავად-აზნაურ-გლეხთა პირის-პირ დაღისტნისა და ჩეჩნელთა, წელსა 1844-სა, მძღვანელობისა ქვეშე ღუბერნიის მარშლის, თავადის დიმიტრი თამაზის ძის ორბელიანისა“**. აქ ბარათაშვილი ეხმაურება ქართველთა ათასშვიდასკაციანი ლაშქრის გამგზავრებას შამილთან საომრად და, შესაბამისად, რუსთათვის მხარის დასაჭერად.

„ძრწოდე კავკასო, ახლო არს დღე შენის აღსასრულისა!“ ასე იწყება ლექსი... ჩვენი ვესტერნისტები ამკარად, თითქმის სრულიად შეუნიღბავად უჭერდნენ მხარს რუსთა წინააღმდეგ მებრძოლ ჩეჩნებს. თუმცა არა, ჩეჩენ ხალხს კი არა, რომელსაც მშვიდი, ადამიანური ცხოვრება სურს ნორმალურ ქვეყანაში, არამედ ბასავეს და მის ბანდას უჭერდნენ მხარს, რომელთაც ჩვენი ბიჭების მოჭრილი თავებით ფეხბურთი ითამაშეს გაგრის სტადიონზე და ჩვენი ორსული ქალები ფატრეს. მითხარით ახლა, არ არის ეს ხალხი მოდალატე? თუ იქნებ მათ თვითონ დაუძახონ მოდალატე ნიკოლოზ ბარათაშვილს?! ეს რომ ჰქნან, რა გასაკვირია! გაულანძლავი ხომ არც რუსთაველი გადაურჩათ, არც ილია, არც აკაკი, არც გალაკტიონი!

„ჰძრწოდე, კავკასო!“ ერთი აღფრთოვანებული ამოსუნთქვითაა დაწერილი: **„ქართლთაგან მოყალს მარადის მამულის მონა ლაშქარი!“** ლაშქარში არიან მკვიდრნი სომხითის, ანუ ქვემო ქართლის, კახეთის, თუშეთის... სათაურშიც იმიტომ ჩაწერა ავტორმა „ომი საქართველოს თავად-აზნაურ-გლეხთა“, რომ ხაზი გაესვა: ეს არ იყო უბრალო ლაშქრობა. ეს იყო, შეიძლება ითქვას, სამამულო ბრძოლა მათ წინააღმდეგ, ვინც თავისი განუწყვეტელი ყაჩაღური თავდასხმებით ჯვარს აცვა საქართველო საუკუნეთა მანძილზე. **„ძრწოდე კავკასო! შეირყა ჩეჩნეთიც დასამზობელი! ვის არა აღეტაცების სული, ამ ამბის მცნობელი!“** შემდეგ მოლაშქრეებს მიმართავს: **„ძმანო, თქვენ ჰქმენით საქმენი, ღირსნი თქვენთა წინაპართა! მეფესა თავი შესწირეთ, ვაგლახი ეცით წარმართთა!“**

„მეფესა თავი შესწირეთ!“ — წერს, როგორც ვხედავთ, ბარათაშვილი, ანუ რუს მეფესო, რადგან ქართველი მეფე იმხანად აღარ არსებობდა. თუმცა, ლექსის საბოლოო ვარიანტში ავტორს ცოტა სხვანაირად უწერია: **„იმპერატორსა ემსხვერპლეთ!“** რაკი ბოლო ვარიანტში ასეა, წიგნშიც ასე უნდა იყოს, მაგრამ თავის დროზე იმპერატორი მეფით შეცვალეს, — შეარბილეს.

მაშ ასე, საქართველო-რუსეთის ურთიერთობაზე, ერეკლეს გადაწყვეტილების ავ-კარგზე ბარათაშვილმა სიყრმიდან, გიმნაზიის მერხიდან დაიწყო ფიქრი, როგორც ყველა ქართველს, მით უფრო ახალგაზრდას, გულს წვევტდა საშობლოს თავისუფლების დაკარგვა. მაგრამ ასაკის მატებისა და იმ სიკეთთა გააზრების კვალობაზე, რაც რუსეთთან კავშირმა მოუტანა საქართველოს, თანდათან სულ უფრო დადებითად აფასებდა პატარა კახს და სიცოცხლის ბოლოსწინა წელს ქართულ, „მარადის მამულის მონაღაშქარს“ ესეც კი მოუწოდა: „მეფესა თავი შესწირეთ!“ „იმპერატორს ემსხვერპლეთ!“

III. ღმერთკაცთა ანდერძი

ბარათაშვილი, როგორც ვნახეთ, „სუკის აგენტი“ და „კრემლის ჯაშუში“ ყოფილა. ახლა მოვუსმინოთ მის „თანამზრახველებს“ ...დიმიტრი ყიფიანს, იაკობ გოგებაშვილს, ილია ჭავჭავაძეს.

დიმიტრი ყიფიანი სიცოცხლეშივე ღიდად აღიარებული და დაფასებული იყო, მას ოფიციალურად ჰქონდა მინიჭებული ქართველი თავად-აზნაურობის მარშლის ტიტული, მაგრამ მთავარი იყო ის უდიდესი სიყვარული და მოწიწება, რასაც ხალხი გამოხატავდა მისდამი. დ. ყიფიანმა მთელი სიცოცხლე ერის მსახურებას შესწირა. მან პირველმა აღიმაღლა ხმა ქართული ენის დასაცავად.

ქართველი თავად-აზნაურობის მარშალი მეცნიერულად ასაბუთებდა ეთნიკური მრავალეროვნების აუცილებლობას, ანუ ყველა ერისთვის არსებობისა და განვითარების უფლების მინიჭებას. დ. ყიფიანი პირველი დაუპირისპირდა მოსკოველ რეაქციონერ ჟურნალისტ მ. ნ. კოტკოვს, რომელიც შემდეგ ილიამ ამხილა და უწოდა „გაცვეთილი კაცი“.

80-იან წლებში შეიქმნა ტრაგიკულ მოვლენათა ჯაჭვი, რომლის საბოლოო რგოლი იყო დიმიტრი ყიფიანის მკვლელობა: თბილისის გიმნაზიის მოსწავლე იოსებ ლაღიაშვილმა ხანჯლით მოკლა გიმნაზიის რექტორი ჩუდეციკი მისი ცოლის თვალწინ. ამისთვის ეგზარქოსმა პავლემ დაწვევდა ქართველი ერი. დ. ყიფიანმა წერილი მისწერა პავლეს, მოსთხოვა განმარტება და მონაწიეობა. ყოველივე ამას მოჰყვა მხცოვანი მოღვაწის სტავროპოლში გადასახლება და იქ მისი იდუმალებით მოცული მკვლელობა 1887 წელს. ნემტი თბილისში ჩამოასვენეს და მთაწმინდის სასაფლაოზე დაკრძალეს. ამ ტრაგიკულ ფაქტს გამოეხმაურა აკაკი თავისი ღვთაებრივი „განთიადით“, რომელშიც დიმიტრის მოიხსენიებს, როგორც „რაინდსა, ურჩსა მტრისასა“. დ. ყიფიანის დაკრძალვის შემდეგ გაჩნდა იდეა მთაწმინდის ჩვეულებრივი სასაფლაოს გადაქცევისა მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა პანთეონად.

ახლა ვნახოთ, რას წერდა დ. ყიფიანი საქართველო-რუსეთის ურთიერთობაზე. *„ქართველები იარაღით ხელში თხუთმეტ საუკუნეს იცავდნენ თავიანთ მართლმადიდებლობას. მაგრამ რა დაინახეს, ასეთს ზეწოლას ფიზიკურად ვერ გაუძლებდნენ, ძმური გრძობითა და ქრისტიანული მინდობით შეაფარეს თავი რუსეთს“*. ამ აზრს, ანუ აზრს იმის შესახებ, რომ ქართველები ნებაყოფლობით შევიდნენ რუსეთის მფარველობაში (დაუთმეს რუსეთს თავიანთი სახელმწიფოებრივი სუვერენიტეტის მნიშვნელოვანი ნაწილი), დ. ყიფიანი მრავალჯერ იმეორებს. ასევე დაუღალავად იმეორებს ამ აზრსაც: *„როგორც სამათემატიკო ჭეშმარიტება ისეთი არის ეს ჭეშმარიტებაცა, რომ საქართველოს ხალხზედ უფრო ერთგული ტაბტი მართლეს რუსეთის სხვა ხალხი არ ასხია“*. დ. ყიფიანი სრულ სიმართლეს დაჟღერებს. ქართველები იყვნენ იმპერიის ერთგული ქვეშევრდომნი და უდიდესი ნდობითაც სარგებლობდნენ.

ილია ჭავჭავაძისა და იაკობ გოგებაშვილის მოსაზრებები საქართველო-რუსეთის ურთიერთობის საკითხზე პირველად თვრამეტი წლის წინათ გამოვაქვეყნე.² ეს შეხედულებები შემდეგაც არაერთგზის გამოქვეყნდა როგორც ჩემ, ასევე სხვა პუბლიკატორთა მიერ. რუსოფობთა მხრიდან ამ პუბლიკაციებს მოჰყვა სრული დუმილი, ან რა აქვთ სათქმელი! ბოლოს და ბოლოს, ილიას და იაკობს სუკის აგენტებად ზომ არ გამოაცხადებენ! XIX საუკუნის ამ ორი ყველაზე თვალსაჩინო მოღვაწის პოზიცია კი, მართლაც და, „მოღალატურია“. ერეკლეს ნაბიჯში ისინი დადებითს გაცილებით მეტს ხედავდნენ, ვიდრე უარყოფითს. აქ შემოდო ორივეს ნაწერებიდან მომეხმო მრავალი სათანადო ციტატა. მაგრამ რაკი ეს სტატია მეტისმეტად იზრდება და ამასთან, აღნიშნული ციტატები ბევრჯერ არის გამოქვეყნებული (განსხვავებით ნ. ბარათაშვილის და დ. ყიფიანის აზრებისა რუსეთის თემზე, რომელთათვისაც დღემდე არავის მიუქცევია ყურადღება), ალბათ, შეიძლება შემოვიფარგლო შემდეგი განცხადებით: *ილიას და იაკობის თხზულებათაგან ვერაფერს მოიტანს ციტატებს, რომელნიც ამ აბზაცში გატარებულ აზრს წინააღმდეგობადეს. თუ ვინმესთვის არადაამარწმუნებელია ეს განცხადება, მზად ვარ მასთან მომავალში ფაქტებით, კონკრეტული ციტირებით საპოლემიკოდ.*

როგორც ვნახეთ, ნააზრევში XIX საუკუნის ოთხი ყველაზე თვალსაჩინო პოლიტიკური მოაზროვნისა, რომელნიც ერმა ღმერთკაცებად შერაცხა და მთაწმინდის მიწას მიაბარა, არავითარი ანალოგი არ ეძებნება ვესტერნისტთა დღევანდელ პროოგნატორულ, ანტიქართულ საქმიანობას, გამიზნულს საქართველოს შესატაკებლად რუსეთთან. თუმცა არა მხოლოდ რუსეთთან! ზემოთ დაგასაბუთე, რომ ეს გუნდი გვამტყერებს ყველა სხვა მეზობელ ხალხს. ჩემს ამ ბრალდებაზე პროოგნატორთა ბანაკიდან კრინტი

² იხ. „ვეფერნი ტბილისი“, 2 თებერვალი, 1994.

არაღის დაუძრავს, წაუფრუეს. ან რა აქვთ სათქმელი?

სამაგიეროდ, ამ ხალხს გაჩაღებული ჰქონდათ სასტიკი მორალური ტერორი, ხალხი სიმათლის თქმას ვეღარ ბედავდა. მასმედიის ძირითადი საშუალებები ამავე გუნდის მიერ იყო უზურპირებული.

გასაგებია, რომ ხალხის ამგვარი იდეოლოგიური დამუშავებისა და დაშინების პირობებში, ბევრისთვის მოულოდნელი და უცნობი აღმოჩნდებოდა ზემოთ ნათქვამი სიმათლე იმის თაობაზე, თუ რაოდენ დადებითად აფასებდნენ XIX საუკუნის ყველაზე თვალსაჩინო საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მოაზროვნენი — ნიკოლოზ ბარათაშვილი, დიმიტრი ყიფიანი, ილია ჭავჭავაძე და იაკობ გოგებაშვილი — ერეკლე მეორის გადაწყვეტილებას, რუსეთისთვის შეეერთებინა საქართველო. თავისუფლების ფასი ოთხივემ კარგად იცოდა. მაშ, რატომ ეთავყანებოდნენ ერეკლეს? რით აგხსნათ, რომ ილიას კაბინეტში მრავალ სურათს შორის ყველაზე საპატიო ადგილას ერეკლეს სურათი ეკიდა, თანაც ეს იყო ყველაზე დიდი სურათი? დასმულ კითხვას ამგვარად შეიძლება გაეცეს პასუხი.

გიორგი ბრწყინვალის გარდაცვალებისა და ერთმორწმუნე ბიზანტიის დამხობის შემდეგ, XV საუკუნის შუა ხანებში, საქართველომ ფეხზე წამოდგომა ვეღარ შეძლო, დაიწყო სისხლის წვიმების ეპოქა... გარეშე და შინაურ მტერთა თარეში, ერი დაღუპვის მიჯნასთან მივიდა, მოაზროვნე ქართველთათვის ერთადერთ იმედად გამოჩნდა რუსეთის ერთმორწმუნე და სულ უფრო აღმაჯალი იმპერია. ამიტომ სამ საუკუნეზე მეტი ხნის განმავლობაში, ბატონ ელუარდ შევარდნაძის სიტყვებით რომ ვთქვათ, «*Просили, на коленях стояли, чтобы войти в империю покровительства Русского Царя*».³

ერეკლე მეორემ ეს ლტოლვა დაავკვირვინა. ვისაც წაუკითხავს ილიას სტატია „ასი წლის შემდეგ“ (მისი ფრაგმენტები მე გამოუაქვეყნე პრესაში, ბატონმა ვახტანგ გოგუაძემ კი მთელი ტექსტი დაბეჭდა), მან იცის, როგორ აღწერს უპირველესი ქართველი თბილისელთა სიხარულს, აღფრთოვანებას, სასოებას რუსის ჯარის პირველი შემოსვლის გამო თბილისში 1799 წლის 26 ნოემბერს.

მაგრამ რუსეთის იმპერიაში გატარებულმა პირველმა ათწლეულებმა ჩააცხრო სიხარული და აღფრთოვანება, რუსებმა გატეხეს სიტყვა და არ მისცეს საქართველოს შეპირებული ავტონომია, დაიწყეს ქართული ენის დევნა, ავტოკეფალია ჩამოართვეს ჩვენს ეკლესიას, ხალხს თავს დაატყდა მისთვის მანამდე უცნობი ჩინონიკური განუკითხაობა... და იფეთქეს საქართველოში ამბოხებებმა. მათი სისხლში ჩახშობის შემდეგ დაიწყო მზადება შეთქმულებისთვის, მაგრამ ისიც გაცემულ იქნა 1832 წელს. ბუნებრივია, ერს ჰქონდა საფუძველი სასოწარკვეთისთვის. მაგრამ ოციანი და,

³ „ნეზავისიმია გაზეტა“, 21 ნოემბერი, 1991.

განსაკუთრებით ოცდაათიანი წლებიდან ერეკლეს ნაბიჯის დადებითმა შედეგებმაც ნელ-ნელა იჩინეს თავი. ქვეყანაში თანდათან დამყარდა მრავალი საუკუნის მანძილზე ნანატრი მშვიდობა. ერი ფიზიკურად გადარჩა, გაერთიანდა, გამრავლება დაიწყო პირველად თამარის ეპოქის შემდეგ, ოცდაათიანი წლებიდან მომრავლდნენ თერგდალეულნი; გაჩნდა პერსპექტივა განათლების და კულტურის აღორძინებისა. თანდათან იწყო ამალღება ცხოვრების მატერიალურმა დონემაც... თუმცა „რა ხელ-ჰყრის პატვი ს ნაზი ბულბული, გალიაშია დატყვევებული!“ — წერს ამ პროცესთა მაცქერალი ბარათაშვილი. მაგრამ მანაც, სხვა მოაზროვნეებმაც, დროის სვლის კვალობაზე, გააცნობიერეს, რომ რუსული იმპერიალიზმი შედარებით მსუბუქი იყო, ვიდრე ინგლისური, ესპანური, ოსმალური და ა.შ.

ზოგიერთები გაჰკვირვებენ ნაციისტურ ტირადებს, რომ რუსებს ახასიათებთ თანდაყოლილი აგრესიულობა, დამპყრობლობა, ჯალათობა. რაც შეეხება რუსთა „გენეტიკურ, რასობრივ ნაკლოვანებებს“, ისტორიული ფაქტები იმას მეტყველებს, რომ სწორედ რუსეთის იმპერიაში „ნაცმენებს“ ჰქონდათ არსებობის გაცილებით უკეთესი პირობები, ვიდრე იმ დროის სხვა იმპერიების დაპყრობილ ხალხებს. ამის დასტურია თუნდაც ის, რომ რუსეთში პრაქტიკულად არ არსებობდა მოქალაქეთა ინდივიდუალური დიფერენციაცია ეთნიკურ საფუძველზე, ქართველი თავადი რუს თავადს იყო გათანაბრებული, ქართველი გლეხი — რუს გლეხს. გარდა ამისა, თუმცა რუსეთში, როგორც საერთოდ ყველა იმპერიაში, ცდილობდნენ სხვა ენათა შვეიწროებას, მაგრამ ამასაც არ მიუღია ისეთი მასშტაბები, როგორიც სხვა იმპერიებში მიიღო. ნუ დაგვაფიწყდება, რომ ინგლისელთა წყალობით, შოტლანდიელებმა, ირლანდიელებმა, უელსელებმა პირწმინდად დაივიწყეს თავიანთი დედაენები.

მოაზროვნე ქართველები იმასაც ხედავდნენ, რომ, თუმცა რუსეთის რეაქციულ ძალებს ქართველები, ალბათ, სხვა „ნაცმენებზე“ მეტად ჰყავდათ ათვალისწინებული (რისი მიზეზიც ქართველთა შეუფარავი პატრიოტობა იყო), მაგრამ ლიბერალი რუსები ქართველებისადმი განსაკუთრებულ სიმპათიებს ამჟღავნებდნენ. რად ღირს თუნდაც ის ფაქტი, რომ რუს პოეტებს არცერთი ქვეყნისადმი არ მიუძღვნიათ იმდენი მშვენიერი ლექსი, რამდენიც საქართველოსადმი. დღეს კი მხოლოდ ცუდს გვახსენებენ ჩვენი პოლიტიკანები. **ყოველდღიურად გაისმის მრაკობესების — იანოვსკის, ფოსტორგოვის, კატკოვის — სახელები. სამაგიეროდ, ცდილობენ დაგვაფიწყონ, მაგალითად, ის, რასაც დ. ვიფიანი წერდა გორის სემინარიის რექტორის სემიონოვისა და ქუთაისის მასწავლებელთა კრების თავმჯდომარის მარსოვის შესახებ. ისინი, მიუხედავად იანკოვსკის მუქარისა, სამსახურს დაგატოვებინებთო, არ კრძალავდნენ ქართულის სწავლებას თავიანთ სასწავლებლებში. ამგვარი მოღვაწენი სხვებიც იყვნენ რუსთა შორის და, ჩვენი**

მხრიდან, უმადურობა იქნება მათი დაფიწვება.

განსაკუთრებით გულსატკეპია ის, რაც დღეს ხდება გრაფ მიხაილ სემიონოვიჩ ვორონცოვის სახელის ირგვლივ. რაც ამ კაცმა საქართველოსთვის მოიმოქმედა თბილისში მეფისნაცვლად ათწლიანი ვოფნის მანძილზე, საერთოდ არ ეძებნება ანალოგი მსოფლიო კოლონიალიზმის ისტორიაში. გადაუჭარბებლად შეიძლება ითქვას, რომ სწორედ მისმა მოღვაწეობამ შექმნა ნიადაგი ილიასა და მისი თაობის სამოღვაწეო ასპარეზზე გამოსასვლელად. ჩვენში კი მოდად იქცა ამ დიდებული პიროვნების ლანძღვა.

მ. ვორონცოვმა დააარსა თბილისში რუსული თეატრი (1845 წ.), იტალიური ოპერა (1851 წ.) და აღადგინა ქართული თეატრი (1852 წ.), დააარსა საჯარო ბიბლიოთეკა (1846 წ.), წმ. ნინოს ქალთა სასწავლებელი (1847 წ.), მუზეუმი (1859 წ.), ბოტანიკური ბაღი (1845 წ.), მისი ხელშეწყობით გამოვიდა გაზეთი „კავკაზი“ (1846 წ.) და ქართული ჟურნალი „ცისკარი“ (1852 წ.), ყოველმხრივ უწყობდა ხელს ქართველი ახალგაზრდების გამგზავრებას რუსეთის უნივერსიტეტებში, ვორონცოვის წყალობით, კეთილშობილური წარმომავლობა (თავად-აზნაურობა) საბუთების წარმოუდგენლად დაუმტკიცდა მრავალ პირს, რომელთაც სხვადასხვა მიზეზთა გამო სათანადო საბუთი არ გააჩნდათ (მათ შორის იყო ილიას მამა გრიგოლ ჭავჭავაძე). ამის შედეგად, იმპერიის არცერთ ერს არ ჰყავდა თავად-აზნაურთა ისეთი მაღალი პროცენტი, როგორც ქართველებს, იმპერიაში არსებული ორას ორმოცი კეთილშობილური წარმომავლობის გვარიდან ქართული იყო ოთხმოცდათვრამეტი!.. ქართველი ერის წინაშე დამსახურება სხვაც კიდევ ბევრი აქვს ამ დიდ ლიბერალს (ამ სიტყვის საუკეთესო გაგებით) და ჰუმანისტს — დეკაბრისტებისა და ტურგენევის მეგობარს, პეტერბურგის აკადემიის საპატიო წევრს, კაცს, რომელმაც ჯერ კიდევ 1820 წელს შექმნა ყმათა განმათავისუფლებელი ორგანიზაცია.

ამიტომ ნუ ვიქნებით უმადურნი. მით უმეტეს, რომ თვითონ ხალხს, ქართველ ხალხს არ ავიწყდება გრაფი ვორონცოვი. მის მიერ აგებული, მისივე სახელობის ხიდის ადგილას აგებულ ახალ ხიდსაც „ვორონცოვს“ ეძახიან, თუმცა ოფიციალურად ახალი ხიდი სხვისი სახელობისაა (რაც, ვფიქრობ, უნდა გასწორდეს და აღდგეს ძველი სახელწოდება).

ყოველივე ზემოთქმულის შემდეგ, ვფიქრობ, თვალსაჩინოა, რატომ აფასებდნენ დადებითად ერეკლეს ნაბიჯს დიდი ქართველები: საქართველოს მაშინ სუვერენულად არსებობის ძალა არ გააჩნდა, რუსეთის მფარველობის ქვეშ ერმა ჭრილობები მოიშუშა, გაერთიანდა, გამრავლდა, ააღორძინა კულტურა... ქართველები ცუდსაც ხედავდნენ: ავტონომიაზე უარის თქმას, ენის გამუდმებულ შეფიწროებას, ეკლესიისთვის დამოუკიდებლობის წართმევას. მაგრამ ესმოდათ, რომ ამ თვალსაზრისით, სხვა იმპერიებში კიდევ უფრო უარესი ვითარება იყო. ამასთან, ისიც ესმოდათ, რომ XIX

საუკუნისთვის აბსოლუტურად უცხო იყო პოლიტიკური ალტრუიზმი — ძლიერის მიერ სუსტის სრულიად უანგაროდ გადარჩენა.

ყოველივე ამის გაცნობიერებამ გაუერთგულა ქართველები რუსთ ხელმწიფეს. ამიტომ ღვრიდნენ სისხლს იმპერიისთვის. ამიტომ ოცნებობდა ნ. ბარათაშვილიც სამხედრო კარიერაზე, მიუხედავად თავისი ინვალიდობისა.

ხოლო თავისუფალ, დამოუკიდებელ, სუვერენულ საქართველოზე ოცნება, ორიათასწლოვანი სახელმწიფოებრიობის აღდგენა გულში ჰქონდათ დამარხული ამ ოცნების აზრების გვემა ილიამ შეიმუშავა: ჯერ ერის გამოფხინლება, განათლება, გამდიდრება, რეალური კულტურული ავტონომიის მიღწევა. შემდეგ პოლიტიკური ავტონომიის მოთხოვნა და ბოლოს სრული სუვერენიტეტი. ოღონდ ამ შემთხვევაშიც, ილიას გვემით, საქართველო უმჭიდროვესად უნდა ყოფილიყო დაკავშირებული რუსეთთან, ყოველმხრივ უნდა გაეთვალისწინებინა ამ ზესახელმწიფოს სტრატეგიული ინტერესები.

IV ვინ დაგვიპყრო?

ზემოთ უკვე დავასაბუთე, რომ ვესტერნისტები ყირამალა აყენებდნენ საქართველო-რუსეთის ურთიერთობის პირველი ოთხი საუკუნის ისტორიულ ფაქტებსაც და ამ ფაქტთა ლოგიკასაც. ამჯერად კი დავრწმუნდებით, რომ ზუსტად ასეთივეა მათი მიდგომა XX საუკუნის ისტორიული სინამდვილისადმიც: რუსეთმა 1921 წელს დაგვიპყრო, როგორც ოდესღაც გვიპყრობდნენ სპარსნი, არაბნი, თურქნი, მონღოლნი, მაგრამ რუსთა უღელი ყველაზე მძიმე იყო ...მათ პირწმინდად გაანადგურეს ჩვენი მატერიალური და სულიერი ყოფა, გათელეს კულტურა... ამგვარია უმოკლესად ვესტერნისტების ხედვა საქართველო-რუსეთის ურთიერთობისა XX საუკუნეში, მე კი, ჩემი მხრივ, ფაქტებს შემოგთავაზებთ.

1918 წელს, ამიერკავკასიიდან რუსის ჯარის გასვლისა და საქართველოს დამოუკიდებელ ქვეყნად დე-ფაქტო გახდომის შემდეგ, ჩატარდა ჩვენს ისტორიაში პირველი საყოვეთაო დემოკრატიული არჩევნები. გაიმარჯვა სოციალ-დემოკრატიულმა (მენშევიკთა) პარტიამ. მან მოიპოვა ხმათა დაახლოებით 92 პროცენტი. მენშევიკთა ლიდერი ნოე ჟორდანიას გახდა მთავრობის თავმჯდომარე, ანუ ქვეყნის მეთაური. ასეთი ტრიუმფით მოვიდა ხელისუფლების სათავეში პარტია, რომელიც მანამდე (1918 წლამდე) თავისი არსებობის მეოთხედი საუკუნის განმავლობაში გააფთრებით ებრძოდა აბსოლუტურად ყოველგვარ გამოვლინებას საქართველოს თავისუფლებისა, დამოუკიდებლობისა, სუვერენიტეტისა. ჟორდანიას წლების მანძილზე ეპაექრებოდა სოციალ-ფედერალისტთა მთავარ იდეოლოგ არ-

ჩილ ჯორჯაძეს, რომელიც ილიას შემდგომი თაობის ერთ-ერთ ყველაზე პატრიოტ პოლიტიკურ მოაზროვნედ მიიჩნევა და რომელიც მოითხოვდა საქართველოს პოლიტიკური ავტონომიის სახით შესვლას რუსეთის განახლებულ სახელმწიფოში. ნ. ჟორდანიას კი კატეგორიულად უარყოფდა არა მხოლოდ პოლიტიკურ ავტონომიას, არამედ თვით კულტურული ავტონომიის საჭიროებასაც — საქართველო უნდა ყოფილიყო რუსეთის ჩვეულებრივი გუბერნია!

არ. ჯორჯაძისა და ნ. ჟორდანიას პოლემიკა შეეხო საქართველოს საზღვრების საკითხსაც, ანუ არკვევდნენ, რა ტერიტორიებით უნდა შესულიყო საქართველოს ავტონომია ან ქართველებით დასახლებული გუბერნია რუსეთის შემადგენლობაში. ნ. ჟორდანიას აცხადებდა, რომ მხოლოდ იმ ტერიტორიებით, რომელთა მოსახლეობაც იყო პირწმინდად ქართული, ხოლო ის ძველთაძველი ქართული მიწები, რომლებზეც სხვა ერთა წარმომადგენლებიც ცხოვრობდნენ, ან მით უმეტეს, უმრავლესობას შეადგენდნენ, უნდა გადასცემოდა მეზობელ ქვეყნებს. არ. ჯორჯაძის აზრით კი, საქართველოს უნდა ჩამოსცილებოდა მხოლოდ ის ქართული მიწები, სადაც ქართველები უმცირესობას წარმოადგენდნენ.

XIX საუკუნის დამდეგს ნ. ჟორდანიას ვაჟა-ფშაველასაც დაუპირისპირდა. გენიალური პოეტი ქართველ მთიელთა ინტერესებისთვის იბრძოდა. იგი ახსენებდა თანამედროვეებს, რომ ისტორიულად მთის ნამატი მოსახლეობა ჩამოდიოდა ბარად და იკავებდა მტერთა გამუდმებული შემოტევებისაგან ამოწყვეტილ ბარის მკვიდრთა ნასახლარებს. ეს იყო საქართველოს არსებობის ელექსირი. მაგრამ XIX საუკუნეში ბარად ხალხის ჟლეტა შეწყდა, მთაში კი იმდენად გამრავლდა მოსახლეობა, რომ შიმშილობამ იფეთქა. ვაჟამ თავად მოიძია თავისუფალი საგარეულები აღმოსავლეთ საქართველოში, მაგრამ მას წინ გადაეღობა ნ. ჟორდანიას თავისი პარტიით, — ამ მიწებზე მთიელთა ჩამოსახლებას არ დავუშვებთ, რადგან აქ რუსები უნდა ჩამოვასახლოთ ქართველ გლეხთა რევოლუციური სულისკვეთების ასამაღლებლად და ხალხთა შერწყმის მარქსისტული (სინამდვილეში, ფსევდო-მარქსისტული) იდეალის განსახორციელებლად.

1918 წლის 26 მაისს, საქართველოს სუვერენიტეტის დეკლარირების დღეს, ნ. ჟორდანიაც და მისი მარჯვენა ხელი, განთქმული ორატორი და დემაგოგი ირაკლი (კაკი) წერეთელიც, აგრეთვე სხვა მენშევიკებიც გულამოსკვნილნი ტიროდნენ, — იძულებულნი ვართ, საქართველო რუსეთს მოვწყვიტოთ, რადგან იქ საზიზღარმა ბოლშევიკებმა ჩაიგდეს ძალაუფლება ხელთ. მაგრამ არაუშავსო, დაემზობიან ბოლშევიკები და ჩვენი ქვეყანა კიდევ იქნება რუსეთის გუბერნიაო.

აი, ამ პარტიას მისცა ხმა ამომრჩეველმა, თანაც 92 პროცენტმა!

ახლა ვნახოთ, რასა იქმდა იმავე პარტიის მეორე ფრთა ...ბოლშევი-

კური. მათ არასოდეს დაუმაღავეთ, რომ საქართველოს მომავალს მხოლოდ რუსეთთან კავშირში ხედავდნენ. ერთმა ქართველმა კრემლიდან მეორე ქართველს გამოუგზავნა რუსული ასოებით დაწერილი ქართული ორი სიტყვა: „აიგე კალაკი!“ იმ მეორემაც იმწამს დაძრა თბილისისკენ მეურთმეტე არმია, რომლის პირადი შემადგენლობის ნახევარი (მეტე თუ არა!) ქართველებით იყო დაკომპლექტებული.

მაშ ასე, თავისუფალ არჩევნებში ხალხის 92 პროცენტი ხმას აძლევს პარტიას, რომელიც საქართველოს რუსეთის გუბერნიად გახდომისთვის იბრძვის, რომელიც ითხოვს ტერიტორიათა ნახევარზე მეტის გასხვისებას, ხოლო დანარჩენ ტერიტორიებზე რუსთა ჩამოსახლებას ქართველების სრული ასიმილირებისთვის. იმავე პარტიის მეორე ფრთის ლიდერი იძლევა განკარგულებას თბილისის ადებისა და სანახევროდ ქართველთაგან შემდგარი არმია ქართველის სარდლობით ასრულებს ბრძანებას (სხვათა შორის, სახელმწიფოებრივი სუვერენიტეტისთვის მებრძოლმა ერთადერთმა პარტიამ, ეროვნულ-დემოკრატიულმა, პარლამენტში ერთადერთი დეპუტატის გაყვანა შეძლო).

მკითხველმა თავად განსაჯოს, რამდენად შეიძლება ასეთ ვითარებაში საქართველოს რუსეთის მიერ დაპყრობაზე ლაპარაკი. მე კი ერთს განვაცხადებ კატეგორიულად. ეს დაპყრობა ნამდვილად არ იყო სპარსული, არაბული, თურქული, მონღოლური და ამერიკული დაპყრობის დარი!

